

NAGROBNIK VITEZA VILJEMA GOTHOLDA RASPA V STARI LOKI

Nekateri umetnostni spomeniki bodisi zaradi svoje kvalitete bodisi zaradi posebne slogovne ali zgodovinske pričevalnosti znova in znova vabijo k n drobnejšemu raziskovanju. Med take spada tudi nagrobnik viteza Viljema Gotholda Raspa, ki je danes vzdian v starološkem gradu. Uvrstiti ga moramo namreč prav v kvalitetni vrh renesančne plastike na Slovenskem, saj tekmujejo z njim po kakovosti le renesančni nagrobniki in kamnitni oltar sv. Andreja v Gornjem gradu. Na Loškem se s kamnitnimi reliefi Mojstra Filipove plošče (Jakoba Schnitzerja iz Loke?),¹ z reliefom Križanja iz leta 1550 na nunskem samostanu² in s starološkim nagrobnikom Jurija Feichtingerja³ družijo v ugledno skupino osrednjeslovenskega kiparstva v kamnu v 16. stoletju.

Pri dosedanjem opisovanju, vrednotenju ter časovnem opredeljevanju Raspevega nagrobnika so vsi dosedanja pisci z menoj vred napravili nekaj napak, za katere pa je najprej »kriv« spomenik sam, ki ga spremlja vrsta ugank; zgodovina se je z njim še tako poigrala, da mu je nadela zapeljivo, a nepristno letnico. A preden se lotimo vnovične analize tega nagrobnika, se najprej na kratko in kolikor je za naš namen potrebno, pomudimo pri zgodovinski podobi viteza Raspa.

Viljem Gothold Rasp je bil precej pomembna osebnost tako na nekdanjem loškem ozemlju kot na Kranjskem. Izhajal je iz plemiške družine, ki jo lahko zasledujemo do 13. stoletja nazaj, na Kranjsko pa se je njen prvi zastopnik priselil šele v 16. stoletju. To je bil Pavel Rasp, rojen 1462, sin Jurija Raspa, ki je umrl 1491 v Passauu. Pavla je na Kranjsko poklical najbrž cesar Maksimilijan I. leta 1501 in ga postavil za deželnega oskrbnika, leta 1512 pa je dobil deželanstvo. Oženil se je z Uršulo Gallenberško in se nato z družino naselil v gradu Dol. Leta 1510 je prejel od Maksimilijana I. delež pri idrijskem rudniku živega srebra. Leta 1508 je postal tudi oskrbnik loškega gospostva, kar je ostal do smrti 1524. Kot tak je doživel tudi kmečki upor leta 1515, umetnostna zgodovina pa ga pozna kot prizadevnega podpornika zidave novega prezbiterija loškega Sv. Jakoba in kot sopodpisnika pogodbe za zidavo crngrobskega prezbiterija leta 1520 s stavbarjem Jurkom iz Loke.

Viljem Gothold je bil Pavlov drugi sin. Starejši sin Seifrid je podedoval po očetu Dol in Sostro, Viljem pa se je ustalil na Loškem; oba sinova sta prejela tudi delež idrijskega rudnika, kjer je bil Viljem v letih 1535—1540 celo upravitelj. Sklepal je tudi pogodbe za prodajo živega srebra in cinobra, tako npr. leta 1536 z augsburškim trgovcem Hansom Paumgartnerjem, v Idrijo pa je s svojih loških posestev prodajal pšenico, prekajeno meso in mast. Leta 1531 se je oženil z Nežo, hčerko loškega kaščarja in oskrbnika Baltasarja

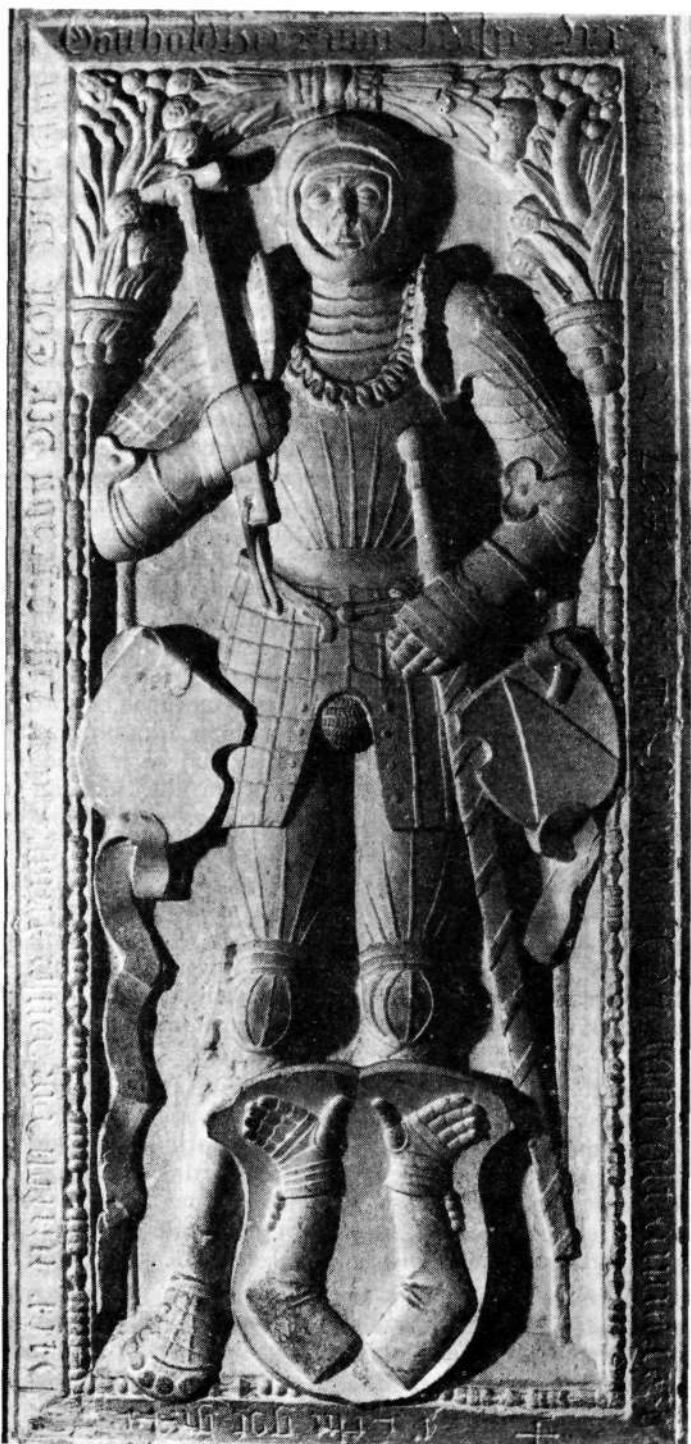
Siegersdorferja, ki pa je umrl že dve leti poprej (1529). Leta 1532 je Viljem od svaka Andreja Lambergerja s Črnelega kupil starološki grad ter po njem prevzel ime »zu Altenlack«; s tem je postal začetnik starološke veje Raspov. Posest si je pomnožil še z drugimi nakupi, zamenjavami in fevdi, ki jih je prejel tudi od freisinške gosposčine. Vsekakor je bil ugleden loški fevdalec in spreten gospodarstvenik — k vprašanju, če je bil poleg vsega tudi loški oskrbnik, pa se bomo še povrnili. Umrl je leta 1562.⁴

O njegovi pomembnosti nam govori tudi nagrobnik, ki so ga iz loške cerkve sv. Jakoba prenesli v starološki grad in ga vzdali pod arkade notranjega dvorišča levo od glavnega vhoda; danes je v zaprtem prostoru, ki je na tem mestu nastal po zazidavi arkadnih lokov in ga porabljava za mrtvašnico doma slepih. Nagrobnik je izklesan menda iz rumenkastosivega kompaktnega peščenjaka, a je tako nesrečno prebeljen, da kamen komaj tu in tam zaslutimo izpod beleža; ta zakriva tudi tanjšine kiparske modelacije, predvsem pa vse popravke in dodatke na reliefu ter zabrisuje črke na okviru, kar otežuje branje napisa. Ker je rob kamna skrit v stenskem ometu, njegove velikosti ne moremo izmeriti do pike; njegova približna višina je 200 cm, širina 95 cm, globina reliefa do temeljne ploskve ozadja pa znaša okoli 9 cm. Po merah je torej nagrobnik kar monumentalen in figura rajnika je enaka naravni velikosti.

Pravokotni okvir, ki obdaja ploščo, je širok 19—20 cm. Sestavljajo ga zunanji letvasti rob, od katerega se poševno vzpne navznoter širši pas z napisom; ta pas preide (spet navznoter) v žlebič, po katerem poteka ob spodnji in ob navpičnih stranicah biserni niz, sestavljen iz vrste štirih kroglic (biserov), med katere se vrivajo diamantni oktoedri. Nato se okvir vnovič poglubi: spodaj z ravno poševnino, ob daljših stranicah z lahno usločenim žlebom, ki ga spremlja še zaokrožen paličast obrbek. V začetku zgornje četrtine se notranji del okvira simetrično izteče v dva krepka kapitela, ki sta sestavljena spodaj iz večje polkrogle, iz venca manjših polkrogel nad njo in na vrhu iz trakasto nabrazdane čaše, ki ima zgoraj prstanast žlebičast profil. Iz kapitelov rasto kakor iz vaz šopi dolgih, jezikastih listov z granatnimi jabolki, proti vrhu pa se ta ornamentika plamenasto razživi ter se razširi proti sredini, kjer se sreča s snopom na sredi (s prstanom in bisernim pasom) povezanih jezikastih listov, ki se iztezajo v levo in v desno, tako da skupaj z listovjem nad kapiteli sestavljajo ločni motiv kot zaključek notranjega dela okvira in kot poudarek okoli vitezove glave in ramen.

V ta okvir je frontalno postavljena močno plastično izstopajoča figura viteza. Mogočen in resen stoji pred gledalcem, od glave do pete obdan z železnim oklepom. Telo je negibno v svoji osrednji osi, le desna noga je lahno pomaknjena naprej in vstran, tako da bi morala teža telesa počivati v resnici na levi nogi, ki pa je skrita za velikim grbom. V loku zapognjena levica počiva na križastem držaju dolgega meča, okoli katerega je ovit ozek trak. Z desnico dviga vitez ob desni rami bojno kladivo, katerega ročaj poteka vzporedno s smerjo meča in ima na koncu zapestno pentljo. Vitezov oklep je pravi »küriss«, popolni konjeniški oklep. Šlem s ščitastim obraznim izrezom in s celim obradkom ima vizir dvignjen, da vidimo plemičev markantni, še dokaj mladostni obraz brez brk in brade, ki vzbuja kar portreten vtis; oči so odprte in ustnice lahko razprte, kakor bi imeli pred seboj živega in ne že umrlega moža; gube ob ustih in nad nosnim korenem so poudarjene. Vrat in del ramen prekriva členast ovratnik, ramena varujeta naramnika z močnima

Nagrobnik viteza
Viljema Gotholda Raspa v
Stari Loki

odbojnima robovoma; vzdolžni dekorativni robovi potekajo z naramnikov na člene nadlahtnika do komolcev. Prsni del oklepa krasi grebenasto žarkovje, ki se steka proti pasu, izpod katerega se spušča bočni del oklepa, prav tako razčlenjen z navpičnimi dekorativnimi grebeni. Tudi stegnenski oklep (»Diechling«) poživljajo radialni, od kolen navzgor se razširjajoči grebeni; kolenski del je oblikovan v obliki razporokov; golenski oklep prehaja v spredaj razširjena stopala s krožno nakazanimi prsti. Roke tiče v železnih rokavicah. Od vratu pada vitezu na prsi še debela verižica. Ohranjen je tudi verižni sramni mošnjič, ki so ga sicer v poznejših časih na starih nagrobnikih (»zaradi spodobnosti«) radi odklesali.

Pred vitezovimi nogami, malo iz sredine na našo desno (heraldično gledano na levo) pomaknjen stoji srčast ščit z Rasповim grbom: z dvema v komolcu zalomljenima, simetrično postavljenima rokama, katerih navzven odprti dlani tičita v železnih rokavicah. Sicer pa nima grb niti šlema niti okrasja na vrhu. Na (heraldični) levi strani je ob vitezovem levem boku poševno nameščen manjši tarčast ščit z gallenberškim grbom (Viljemove matere Uršule Gallenberg); čez njegov vrhnji rob se preveša zavih traku, ki poteka nato za ščitom in se spodaj spentlja izpod njegovega roba. Vzporedno je na vitezovi desni drug, po obliki enak, a prazen ščitec, v katerem bi pričakovali grb Viljemove žene Neže Siegersdorferjeve. Izza ščitka se spet spušča v valovitih zalomih daljši trak, ki sega do spodnjega roba nagrobnika. Heraldično je razvrstitev grbov popolnoma pravilna; glavni, družinski grb Rasпов je največji in v sredi, »priženjena« grba sta pomaknjena v isto vrsto in nalahno nagnjena drug proti drugemu, tako da sestavljata z velikim grbom trikot. Trakova sta bila morda namenjena za grbovno devizo ali za ime grba, hkrati pa sta slikovita poživitev kompozicije. Danes ni na njima sledu o kakih črkah — niti o vklesanih niti o naslikanih. Prav tako je vprašanje, kaj se je zgodilo s praznim desnim ščitom: je bil mar grbovni motiv na njem kdaj vklesan in nato uničen ali samo naslikan — ali pa je bil ščit že od vsega začetka puščen prazen?

Glavni napis pa je vklesan z značilno gotško minuskulo 16. stoletja na zunanjo poševnino okvira. Začenja se na desni (naši levi) strani spodaj, poteka nato po vsem robu in se konča na spodnji stranici okvira; črke so obrnjene na notranjo stran, proti figuri. Takole beremo (črke v oklepajih so uničene, vse številke do dvomljive in drugotne): Hier untrn vor Vnser Frau Altar ligt begraben Der Edll Wilhelm / Gotthold Herr von Rasпов der / Zeyt Phleger zw Lackh Der gestorben iſt 54 Jahr alt anno 1530 / †...r dem Got gen(adig sei) /. — K napisu se bomo še povrnili.

Karl pl. Strahl v katalogu umetnin svoje galerije v Stari Loki⁵ med popisi predmetov umetne obrti in starin navaja tudi Rasпов nagrobnik in pripominja, da izvira iz župne cerkve v Škofji Loki, kjer je njegova hrbtna stran nekoč rabila kot plošča v tlaku; ko so tlak zamenjali, se je plošča zlomila na več kosov, od katerih so se nekateri (pač manjši) celo izgubili — tako npr. kos z letnico vitezove smrti; kot dopolnilo vnesena letnica 1530 je napačna, kajti Viljem Rasпов je vendar umrl že v 15. stoletju.

Ta Strahl podatek je zelo dragocen, ker nam sporoča provenienco spomenika in stanje njegove ohranitve ter opozarja na napačno dodano letnico. Žal pa nam ne pove, kdaj so nagrobnik dvignili s tal in ga prenesli v Staro Loko. Seveda pa se je Strahl zmotil, ko je premaknil Viljemovo smrt v 15. stoletje. V resnici je Viljem Rasпов umrl leta 1562.

Tudi Fračišek Pokorn se je dotaknil Raspove družine in našega nagrobnika,⁶ pri tem pa je — prav po zaslugi napačno pripisane letnice! — napravil iz enega kar dva Viljema Raspa. Ob prvem sporoča pravilne podatke, za Viljema Gotholda pa piše, da je umrl 54 let star leta 1530 in da je bil pokopan, kot pravi napis na plošči, v loški cerkvi sv. Jakoba, kjer so nagrobnik našli v cerkvenem tlaku, ko so njegove plošče zamenjali.

Kakor pove napis, je bil Viljem Gothold Rasp pokopan »pred oltarjem naše ljube Gospe« — po Pokornu pod poznejšo prižnico (ki je danes odstranjena). Morda so nagrobnik odstranili ob barokizaciji cerkve ob koncu 17. stoletja in ga, obrnjenega s hrbtno stranjo navzgor, porabili kot ploščo v cerkvenem tlaku. To je bila vsekakor sreča, kajti tako je dočakal naš čas. Prav tako ne vemo, kdaj so tlak v cerkvi zamenjali in spomenik prenesli v starološki grad. Zelo verjetno se je to zgodilo v šestdesetih letih prejšnjega stoletja pod prizadevnim župnikom B. Šokličem, ki je od leta 1855 dalje vsako leto napravil v cerkvi kaj novega — ali pa že okoli leta 1855, ko so začeli cerkev popravljati.⁷ Prvi datum bi se tudi dobro skladal s časom, ko je Edvard pl. Strahl že znašal svojo starološko umetnostno zbirko; prav verjetno je prav Edvard Strahl poskrbel, da je Raspov nagrobnik prišel na varno v grad, ki je bil svoje dni njegova lastnina. Odtod tudi spomin pri Edvardovem sinu Karlu Strahlu, kakšen je nagrobnik v Staro Loko prišel.

Kdo si je izmislil letnico 1530, vdolbeno na obnovljeni kos nagrobnika in kako je prišlo prav do te letnice? Po vsej verjetnosti vitez Edvard Strahl. Še bolj nedoločno je leto Viljemove starosti — številka je tako nespretno vgravirana v okvir, da jo bolj uganemo kot prebero, a tudi Pokorn jo je bral kot 54. Kajpak je tudi ta številka fiktivna. Na novo je dodan — namesto pomanjkljivega napisa — tudi križ na spodnjem robu okvira.

Razlaga je preprosta: vitez Rasp si je dal nagrobnik izklesati in postaviti v cerkev še za življenja, kar ni bilo v srednjem veku nič nenavadnega. Ni se pač zanašal na potomce, da mu bodo oskrbeli nagrobnik, kakršnega bi bil po svoji misli in želji zaslužil. Seveda pa sta morali mesti za leto starosti in za letnico smrti ostati prazni, kar na ustreznih mestih med napisom res lahko opazimo. Po Viljemovi smrti pa se ni nihče potrudil, da bi bil poklical kamnoseka, ki bi manjkajoči številki doklesal. Sin in starološki dedič Viljemovega posestva, Baltazar Rasp, se za nagrobnik ni zmenil — napis je pustil nedodelan.⁸

S tem pa ugank še ni konec. Napis na nagrobniku omenja, da je bil Viljem Gothold »derzeyt Phleger zw Lack« — torej oskrbnik loškega gospostva. V kritičnem seznamu loških oskrbnikov, ki ga je skrbno sestavil dr. Pavle Blaznik⁹ za leta od 1248 do 1803, pa Viljemovega imena nikjer ne najdemo, ker za njegovo oskrbništvost še ni najti arhivske opore. Si je mar Viljem ta naslov prilastil po krivici — ali si ga je morda želel in nanj upal vsaj v prihodnje? »Derzeyt« — »ta čas«, je zapisano. Pač — v Blaznikovem seznamu je prav majhna vrzel: med letom 1533 in 1534! Za čas nekaj mesecev ali največ enega leta je oskrbniško mesto še prazno (med službovanjem Krištofa Gallenbergerja 1529—1533 in Antona Thurna 1534—1551). — Je morda v teh mesecih opravljal oskrbniško funkcijo Viljem Rasp? Je morda v tem času nastal tudi njegov nagrobnik? Dokler nam o tem ne bo spregovoril še kakšen drug zgodovinski vir, bo prvo vprašanje ostalo brez določnega odgovora. Na drugo vprašanje pa nam vsaj približno odgovarja stilni značaj spomenika.

Po umetnostni, stilni in tipološki strani sva se Raspovega nagrobnika mi-mogrede dotaknila podpisani¹⁰ in dr. Sergej Vrišer,¹¹ pri tem pa oba prezrla Strahlovo korekturo letnice in datirala spomenik s fiktivno letnico 1530. Stil-nih pomislekov za ta datum nisva imela in jih tudi danes nimava. Vrišer je opozoril na konstantni motiv vitezove figure in stoje, ki pa je s poigravajočo desno nogo že zrahljana, in da tudi dekorativni elementi že dokazujejo, da spomenik ni več gotski. — Tudi jaz sem poudaril renesančni značaj rastlinske ornamentike in mehko modelacijo viteške figure v oklepu, ki me je spomi-njala na podobno občutene in prav tako že (severno) renesančno nadahnjene figure na sklepnikih v prezbiteriju loškega sv. Jakoba ter cerkve sv. Katarine v Srednji vasi pri Šenčurju; prvi so nastali okoli leta 1524, drugi pa 1530 ali 1534; izklesal jih je le po monogramu znani mojster H. R. Sklepal sem celo, da bi bil lahko mojster H. R. tudi avtor Raspovega nagrobnika, saj je deloval na Loškem tudi okoli leta 1530, ko je izklesal Marijin sklepnik za crngrobski prezbiterij. Danes te misli več ne zagovarjam, dasi časovnostilne podobnosti veljajo.

Ali pa ima Raspov nagrobnik pri nas vsaj kakšne tipološke vzporednike?

Posebnih ikonografskih novosti si njegov kipar ni izmislil. Tip viteškega nagrobnika te vrste sega s svojimi elementi še v srednji vek in želi z oklepom in orožjem poudariti rajnikov bojeviti viteški značaj in oblastno moč, z grbi pa dokazati plemiške pravice. Toda medtem ko so figure na starejših nagrob-nikih največkrat negibne in dokaj neosebne — še obrazi so včasih zakriti z vizirjem — sta jih poznogotski in za njim renesančni čas poskušala razgibati in »poživiti« s kontrapostno stojo, s prenosi teže na eno nogo, z rahljanjem simetričnosti. Tudi naš kipar je pomaknil vitezmu desno nogo malo naprej čez spodnji rob okvira, s čimer bi morala teža telesa počivati pravzaprav na levi nogi, a tega težnostnega premika ne občutimo. Telo je od kolen navzgor še vedno trdo zravnano in vitezovi rami sta v isti višini. Tudi simetričnost z raz-lično držo rok ni kaj prida oslABLJENA, saj se ji podrejajo vsi drugi elementi do grbov in konzol. Pač pa togo kompozicijsko vertikalno malce blažijo poševno postavljena meč in bojno kladivo ter poševni vzporednici vitezovih podlahti. Nekoliko živega nadiha vnaša tudi plemičev obraz, ki je zelo verjetno kar portretno zajet, kar ustreza času, ki je zorel v vedno močnejši individualizem. Razen tega je upodobljen Rasp kot živ in ne kot mrtev mož; pod glavo ni blazine in usta ter oči so razprte.

Podobno, a bolj živahno, je rešil spomeniško nalogo kipar Osbalt Kitell, avtor nagrobnikov Ivana Kazianerja (umrlega 1539) v Gornjem gradu in ple-miča Viljema Villandersa (umrlega 1547) v frančiškanski cerkvi v Novem mestu.¹² Villanders ima v desnici celo bojno kladivo, s čimer se Raspu še bolj približuje. Vendar je v primerjavi s tema nagrobnikoma Raspov monu-mentalnejše občuten, ker se ne izgublja v kopičenju detajlov, kakršni so npr. pri Kazianerju perjanica, brokatno ozadje, gube zastave, okraski na meču, lobanja, peščena ura itd. Po obliki grbov in gotski minuskuli v napisu se Raspov nagrobnik spogleduje še z gotiko iz konca 15. stoletja, zato pa je že v renesančnem občutju pogojen (iz Italije izposojeni) biserni ornament in nek-danjo gotško dekoracijo vrha reliefa je zamenjal severnjaško preoblikovan motiv listne girlande, le da se je tu spremenila v bohotno razrast listov in granatnih jabolk. Prava renesančna girlanda se je v našem kiparstvu prvič pokazala okoli leta 1516 na nagrobniku sestra Neuburgerjevih na zunanjščini

opatijske cerkve v Celju¹³ in reči smemo, da je ta likovno čistejša od fantastičnega nemira rastlinskega okrasja na loškem nagrobniku. Tudi prehod iz renesančnega bisernika in okvirnega žleba v testeno modelirana kapitela je v Loki neprepričljivo izpeljan, kar kaže na neko mero oblikovne zadrege v kiparjevem motivnem svetu. Gotsko občutje se še ni docela umaknilo renesančnim pravilom. Poznogotska dediščina so tudi trakovi ob grbih.

Po tipu in impostaciji vitezove figure bi Raspovemu nagrobniku našli precej vzporednih del na tujem in tudi doma.¹⁴ Med domačimi spomeniki bi smeli v prvi vrsti omeniti spet Kazianerjevega v Gornjem gradu in Villandersovega v Novem mestu, ki pa kažeta očitne elemente »sloga vzporednih gub« in loškemu nagrobniku pač nista bila neposredni vzor, razen tega pa zlasti prvi, kljub nesporno renesančnim rekvizitom in klasični latinici napisa, s svojo vitko eleganco prav tako ne more prikriti poznogotskih izhodišč. Vsaj pogojno bi smeli približati Raspovemu tudi nagrobnik nekega uda družine Kazianer, ki pa mu, na žalost, ne vemo proveniencie; svoj čas je prišel v ljubljanski Narodni muzej, zdaj pa je razstavljen na Blejskem gradu. Relief je tako izlizen, da ne moremo prebrati niti napisa na preprostem pravokotnem okviru, niti obnoviti vseh nadrobnosti modelacije. Pod renesančno občutenim potlačenim lokom — kote med njim in zunanjim robom izpolnjujejo trikotne rozete — stoji lahko razkoračen vitez v oklepu z dvignjenim vizirjem; ob levem boku ima meč, v desnici drži zastavo, pred nogami pa je grb, ki ga razberemo kot Kazianerjevega. Po kvaliteti ta nagrobnik zelo zaostaja za Raspovim, dasi je z njim precej sočasen. Kakšne delavniške povezave med njima pa prav tako ne moremo ugotoviti.

Po obliki oklepa bi lahko Raspov nagrobnik datirali v drugo četrtino 16. stoletja, vendar raje pred leto 1540 kot po njem. Po stilni strani pa bi ga smeli uvrstiti v dvajseta ali trideseta leta. Glede na to, da se v napisu še ne omenja Stara Loka (Altenlack) in da je bil spomenik namenjen za škofjeloško in ne za starološko cerkev, bi morda smeli sklepati, da je nastal še pred letom 1532, ko je Viljem priposestvoval starološki grad, po omembi Viljemovega loškega oskrbnišтва pa bi morda smeli pomisliti res na leto 1533 ali 1534. Manj verjetno se mi zdi, da bi si bil dal izklesati Viljem nagrobnik še pred letom 1531, to je pred poroko z Nežo Siegersdorferjevo, in da zato na reliefu še ni njenega grba. Na splošno bi veljalo, da je nagrobnik res nastal v zgodnjih tridesetih letih 16. stoletja in da na novo dodana letnica precej ustreza temu času, nikakor pa ne letu vitezove smrti.

Opombe

1. E. Cevc, Mojster Filipove plošče in problem Jakoba Schnitzerja iz Loke, LR XII/1965, 30—38. — 2. Isti, Rezbar Hans iz Loke in relief Križanja na nunskem samostanu, LR XIII/1966, 67—71. — 3. Isti, Feichtingerjev nagrobnik v Stari Loki, LR IX/1962, 105—110. — 4. Najpreglednejšo in kolikor mogoče kritično genealogijo družine Rasp je sestavil M. Miklavčič pod geslom »Rasp« v SBL III, 29—33. — Prim. tudi: P. Blaznik, Škofja Loka in loško gospostvo, Škofja Loka 1973, passim, zlasti str. 167; M. Verbič, Gospodarski stiki Loke z Idrijo v 16. in 17. stoletju, LR X/1963, 97; F. Pokorn, Loka, DiS VII/1894, 534—535. — 5. Objavil J. Polec, Katalog Strahlove galerije slik, ZUZ X/1930, 113. — 6. Fr. Pokorn, o. c., 535. — 7. Ibid. 659. — Prim. tudi: Zgodnja Danica 1855, 76; Novice 1855, 371. — 8. Podoben primer imamo tudi na Schwartzovem nagrobniku v Stari Loki (župna cerkev); Wolbenk Schwarz si je dal nagrobnik izklesati še, ko je bil živ, prostor za letnico smrti je ostal prazen

— pozneje pa ni napisal nihče izpopolnil (*E. Cevc*, *Mojster Filipove plošče ...*, o. c. 33 sq.). — 9. *P. Blaznik*, o. c., 451—453. — 10. *E. Cevc*, *Kipar HR*, LR III/1956, 171—172. — 11. *S. Vrišer*, *Renesančni viteški nagrobniki v Sloveniji*, ZUZ nv., VII/1965, 198. — 12. *E. Cevc*, *Poznogotska plastika na Slovenskem*, Ljubljana 1970, 246 sq in 249 sq, sl. 178 in 180; isti, *Štirje renesančni nagrobniki v Novem mestu*, gl. Novo mesto 1365—1965, Maribor—Novo mesto 1969, 182 sq. — 13. *E. Cevc*, *Poznogotska plastika ...*, o. c. 234 sq, sl. 174. — 14. Prim. npr. *Kunsthistorischer Atlas der K. K. Central-Commission zur Erforschung u. Erhaltung der kunst- u. historischen Denkmale*, X. Abteilung, *Sammlung von Abbildungen mittelalterlicher Grabdenkmale ...* (uredil Karl Lind), Wien 1892. Tipološko sorodni nagrobniki: *Sebastiana Kirchpergerja* (+ 1511) v samostanski cerkvi v Wilheringu (Tab. LIV, sl. 1), *Wolfganga von Elreching* (+ 1521) v Minningu (Tab. LXIV, sl. 3), *Wilboldta von Pirching* (+ 1536) v Efferdingu (Tab. LXIV, sl. 4), *grofa Sigmunda Hardegga* (+ 1502) v Greinu (Tab. LXIX, sl. 6.) itd.

Zusammenfassung

DER GRABSTEIN DES RITTERS WILHELM GOTHOLD RASP IN STARA LOKA

Der Grabstein des Ritters Wilhelm Gothold Rasp im Schlosse von Stara Loka gehört zu den schönsten Denkmälern der (Nord-)Renaissance in Slowenien, doch sind wir noch nicht imstande, ihn einer bestimmten Bildhauerwerkstätte zuzuweisen. Typologisch verwandt sind die Grabsteine Hans Kazianers (+ 1539) in Gornji grad und Wilhelm Villanders (1547) in Novo mesto (Franziskanerkirche) — beide aus der Werkstatt des Bildhauers Osbald Knittel — und eines Ritters Kazianer, der aber stark abgenützt ist und sekundär in das Burgmuseum in Bled übertragen wurde. Der Grabstein Rasps befand sich ursprünglich in der St. Jakobskirche in Škofja Loka, doch wurde er in den sechziger Jahren des 19. Jh. in Eduard Strahls Kunstsammlung im Schlosse von Stara Loka übertragen. Rasp, der 1562 starb, ließ seinen Grabstein noch seit seines Lebens aufstellen, vermutlich in den frühen dreißiger Jahren des 16. Jh., deshalb blieb der Raum für das Sterbedatum leer. Bei der Übertragung meißelte man die fiktive Jahreszahl 1530 ein, die so ziemlich der Zeit der Entstehung des Grabsteins entspricht, keineswegs aber dem Todesjahr Rasps.

W. G. Rasp war eine angesehene Persönlichkeit unter den Feudalherren des 16. Jh., Teilhaber des Quecksilberbergwerks in Idrija und von 1535—1540 auch Verwalter des Bergwerks. Er vermählte sich 1531 mit Agnes, der Tochter des Getreidespeicherverwalters Balthasar Siegersdorfer in Škofja Loka, erwarb im Jahre 1532 käuflich das Schloß von Stara Loka und wurde so der Begründer des genealogischen Stara Loka-Zweiges der Familie Rasp. Die Grabinschrift nennt ihn zwar auch »Phleger zu Lack«, was aber archivmäßig nicht bezeugt ist; die einzige für seine eventuelle Pflegerschaft in Škofja Loka mögliche Zeit wäre in einige Monate zwischen den Jahren 1533 und 1534 zu setzen.